NAAR EEN LIBERAAL BASISINKOMEN

– Jan Stoop –

In september 2015 besteedde *Liberaal Reveil* al aandacht aan het basisinkomen. Fleur de Beaufort schreef het artikel *Basisinkomen. Gratis geld voor iedereen?* In deze editie schrijft Jan Stoop hierop een reactie met zijn artikel *Naar een liberaal basisinkomen*. Jip Stam schrijft in een vervolgstuk, *Zijn een basisinkomen en de liberale politieke theorie verenigbaar?* over het belang van een normatieve discussie over dit binnen liberale kringen controversiële thema. Ten slotte sluit Fleur de Beaufort af met een reactie op beide artikelen.

In het septembernummer (2015) van *Liberaal Reveil* schreef Fleur de Beaufort het artikel *Basisinkomen. Gratis geld voor iedereen?* De Beaufort eindigde met: 'Hoewel het aardig zou zijn eens een echt experiment met het onvoorwaardelijk basisinkomen uit te voeren, lijkt het idee vooralsnog hoofdzakelijk gebaseerd op een wensdenken dat ons weinig tot niet verder zal brengen. Ik laat me graag overtuigen door het tegendeel, maar tot de praktijk dit heeft bewezen zal ik uiterst sceptisch blijven tegenover mensen die menen dat ze zuurverdiende centen van derden gratis aan iedereen kunnen verstrekken.'

Ik ga de uitdaging aan niet alleen om De Beaufort te overtuigen maar ook om een bijdrage te leveren voor de discussie met het nieuwe verkiezingsprogramma.

Dit voorstel beoordeel ik aan de hand van liberale maatlatten. Liberalisme staat voor vrijheid, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid, sociale rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid van alle mensen. Door het leeftijdsafhankelijk onvoorwaardelijk basisinkomen krijgen werklozen meer kans op een baantje en daardoor meer vrijheid. Naar mijn mening is het een deel van de *verantwoordelijkheid* van mensen die behoorlijk verdienen om zwakke mensen voldoende kans te geven tot werk en daarmee een bijdrage aan de maatschappij en gevoel voor eigenwaarde. Zoals nu de meeste Nederlanders accepteren dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen, zal dat naar mijn verwachting zo blijven. Het zal duidelijk zijn dat ik dit systeem vind passen binnen het principe van *sociale rechtvaardigheid* en een onvoorwaardelijk basisinkomen past bij *gelijkwaardigheid van alle mensen*. Het niet verhogen van de kosten van de sociale voorzieningen hoort bij de liberale waarden evenals het verkleinen van het ambtenarenapparaat. Het helpen van met name jeugdige werklozen past in het liberale uitgangspunt om mensen zo veel mogelijk 'hun eigen broek te laten ophouden'.

In Nederland bestaan vele vormen van herverdeling van inkomen en het grootste deel van de Nederlanders maakt daar gebruik van. Ouders van kinderen krijgen kinderbijslag en de ziektekosten voor de kinderen betaalt de overheid uit belastinggeld. AOW'ers genieten ook van een soort onvoorwaardelijk basisinkomen, waarbij er wel een 'strafkorting' bestaat voor mensen die samenwonen. Ook is er een uitzondering voor mensen die een tijd in het buitenland hebben gewoond. Kinderbijslag en AOW gaan naar mensen ongeacht hoe hoog hun verdere inkomsten en vermogen zijn. Daarnaast krijgen veel Nederlanders herverdeling uit belastinggeld in de vorm van bijstand, huurtoeslag, hypotheekrenteaftrek, zorgtoeslag, lagere huur door sociale woningbouw, 'gratis' OV-kaart voor studenten en nog meer faciliteiten.

Mijn voorstel is, om in grote lijnen de kinderbijslag en de AOW als een basisinkomen voor deze bevolkingsgroepen te handhaven als onderdeel van een leeftijdsafhankelijk basisinkomen. Ik stel voor om alle gelden die nu in de herverdeling gaan, behalve de hypotheekrenteaftrek, samen te voegen voor het basisinkomen van de groep tussen kinderbijslag en AOW. Een deel daarvan zal moeten worden gereserveerd voor mensen die zonder extra ondersteuning in de problemen komen. De hoogte zal zijn, zoals dat heet 'te veel om van dood te gaan en te weinig om comfortabel te leven'. Het is dus niet de door De Beaufort genoemde hangmat, maar een schamele slaapmat. Het kabinet is nu al bezig met het versoberen van de hypotheekrenteaftrek. Indien er een basisinkomen voor iedereen is, dus ook voor de huizenbezitters onder de AOW-grens, kan deze versobering in een hoger tempo worden gerealiseerd.

Op deze manier kost het onvoorwaardelijk, leeftijdsafhankelijk basisinkomen niet meer dan het huidige systeem. Eén van de oorzaken van de huidige (jeugd)werkloosheid is, dat met het huidige minimumloon veel werkzaamheden voor de werkgever niet lonend zijn. Met het onvoorwaardelijk basisin-

komen kan het minimum(jeugd)loon omlaag met het bedrag van het basisinkomen. Hierdoor kunnen er weer veel kleine baantjes ontstaan, waardoor de economie weer beter gaat draaien. Vergelijk eens hoeveel verkopers in verre vakantielanden op je afkomen om een klein beetje aan je te verdienen met de zoektocht in een warenhuis om een personeelslid te vinden aan wie je wat kan vragen. Ze zijn er nauwelijks, omdat ze in het huidige systeem te duur zijn. Veel schoolkinderen en studenten hebben baantjes, omdat ze niet worden gekort als ze bijverdienen, terwijl een werkloze praktisch volledig wordt gekort als hij/zij wat bijverdient en dus minder snel een officiële baan accepteert. Dit is niet stimulerend om (legaal) aan de slag te komen.

De Beaufort noemde in haar artikel: 'Een ander voordeel vinden de voorstanders is het verkleinen van de overheid. Niet alleen kan het huidige ingewikkelde stelsel van sociale zekerheid met allerlei toeslagen en subsidieregelingen fors worden vereenvoudigd, ook kan worden afgezien van de vele controles (bijvoorbeeld ten aanzien van de huidige sollicitatieplicht of fraudes met toeslagen) en de hele batterij aan integratieconsulenten kan naar huis worden gestuurd.' Mijn voorstel is om de vrijkomende ambtenaren niet naar huis te sturen, maar in te zetten bij onder meer arbeidsbureaus. Dit omdat veel werkzoekenden meer aan een arbeidsbemiddelaar hebben dan een anonieme website. Persoonlijk heb ik mijn eerste baan ook gekregen met behulp van een deskundige dame die mij hielp bij het vinden van mijn baan. Verder heb ik de indruk, dat de belastingdienst ook veel mensen kan gebruiken naast de computers die de belastingformulieren controleren. Die mensen leveren hun geld vermoedelijk dubbel en dwars op. Verder kunnen vele mensen met schulden ook heel goed geholpen worden door deskundige ambtenaren die op deze manier beschikbaar komen en je met gevoel i.p.v. een digitale cursus leren verantwoord met geld om te gaan. Oudere ambtenaren, wier baan vervalt, hoeven niet meer te worden vervangen.

Indien alle Nederlanders een leeftijdsafhankelijk basisinkomen krijgen, is het praktisch om daaruit de premie voor de basis zorgverzekering te betalen, vergelijkbaar met het ziekenfonds van vroeger. Het is dan logisch de kinderbijslag met dat bedrag te verhogen en dit te gebruiken voor de premie van de kinderen, die nu 'gratis gezondheidszorg' krijgen. In het verlengde daarvan wil ik pleiten voor ook een verplichte W.A.-verzekering uit het basisinkomen te betalen, maar dit terzijde.

Natuurlijk zit er een aspect van betutteling in dit systeem, maar naar mijn mening wegen de voordelen op tegen de nadelen. Automatisch premie betalen is beter dan dat relatief veel mensen niet verzekerd zijn.

De Beaufort geeft in haar artikel aan, dat de Finnen denken aan een systeem van onvoorwaardelijk basisinkomen en zij stelt: 'De tijd zal slechts leren of het Finse plan werkt.'

Met haar ben ik benieuwd. Het bewijs dat het onvoorwaardelijk basisinkomen werkt, kan ik niet leveren, maar ik hoop hiermee een bijdrage geleverd te hebben aan de discussie over de vorm van een optimaal liberale maatschappij, opdat het in Nederland wordt ingevoerd.

Ir. J. (Jan) Stoop is een gepensioneerd ambtenaar natuurbescherming en voormalig lid van de Partijcommissie voor Infrastructuur en Milieu.